

вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали IV Міжн. наук.-практ. конф., 12 грудня 2019 р. Харків, 2020. С. 27–30.

3. Луговенко Т.Г. Специфіка розвитку аматорських хореографічних колективів народного танцю у 40-80 рр. XX ст. *Young Scientist*. № 7 (59). July, 2018. 385 с.

4. Шевчук А. С. Дитяча хореографія : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 288 с.

УДК 379.015.3:159.954

О. В. ШИНКАРЧУК, завідувач відділу екології та охорони природи, керівник гуртків Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВИХОВАНЦІВ У ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Автором розглядається розвиток творчих здібностей вихованців у позашкільних закладах освіти. Наводиться поняття «творчість», «творчі здібності». Обґрунтовуються умови розвитку творчих здібностей дітей.

Ключові слова: розвиток, творчість, здібності, діти, креативність.

Творчість дітей визначається їхньою багатою і розумною фантазією, яка для них більш суттєва, ніж інформація з життя, їхньою здатністю повністю сконцентрувати увагу на тому, що їх турбує якраз у цей час. Дитяча творчість - це цілий новий світ, який викликає глибокий інтерес і бажання розширити його, дати все необхідне для розвитку і серйозно розібратися в його труднощах [1, с. 63].

Виходячи з цього, можна визначити основні напрямки в розвитку творчих здібностей дітей:

1. Розвиток уяви.
2. Розвиток якостей мислення, які формують креативність.

Творчі здібності дітей будуть успішними за наступних умов:

1. Сприяти тому, щоб гра стала і залишалася провідною діяльністю дітей.

2. Створення розвивального середовища: педагог повинен створити в дитячому садку сприятливі умови, щоб задовольнити природне прагнення дитини для творчості вони повинні бути доступними для дитини та діяти на випередження. Наприклад, ще задовго до навчання читанню дитині можна дати для гри кубики з літерами, повісити абетку на стіні та під час ігор називати дитині літери.

3. Використовувати в роботі метод проєктів, коли діти осягають усю технологію розв'язання задач – від формулювання питання до представлення результату.

4. Робота з дітьми включатиме різні види творчої діяльності (образотворчої, художньо-мовленнєвої, музичної, пластичної та інші).

5. Здібності розвиватися тим успішніше, чим частіше у своїй діяльності людина добирається «до стелі» своїх можливостей і поступово підіймає цю стелю все вище і вище. У дитини закотився далеко під диван м'яч. Дорослі не повинні поспішати дістати йому цю іграшку з-під дивана, якщо дитина може вирішити це завдання сама.

6. Вчити дитину рефлексувати та оформлювати у мовленнєвій формі свої фантазії та роздуми, а отже, самим постійно говорити з нею.

7. Розвивати пошукову активність у всіх сферах: стимулювати ставити запитання, пропонувати відповіді, робити дії щодо зміни стану предмета, робити проміжні висновки; вчити відмовлятися від невдалих ідей та продовжувати пошук далі.

Але надання дитині такої свободи не виключає, а, навпаки, передбачає ненав'язливу, розумну, доброзичливу допомогу дорослих – це і є наступна умова успішного розвитку творчих здібностей. Найголовніше тут – не перетворювати свободу на вседозволеність, а допомогу на підказку. На жаль, підказка – поширений серед дорослих спосіб «допомоги» дітям, але вона лише шкодить справі. Не можна робити щось за дитину, якщо вона може зробити сама. Не можна думати за нього, коли він сам може здогадатися.

Розвиток креативного мислення у учнів можна домогтися за допомогою спеціальних ігор і вправ. Наприклад, можна дати дитині м'ячик або скакалку і попросити її самого придумати якусь вправу для ранкової зарядки. Можна прочитати учню вголос вірш і попросити його намалювати цей вірш на аркуші паперу. Дитині можна дати завдання самій вгадати маленьку казку і теж намалювати її на папері.

«Сліпий художник»

Вам знадобиться лист ватману та олівці. «Художнику» зав'язують очі, і він під диктування має намалювати малюнок, який ви загадали. Ви кажете, як вести олівець: вгору, вниз, намалюй кружечок, дві точки тощо. Дитина малює і намагається відгадати, яке зображення вийде. Вибирайте прості малюнки: будинок, людина, дерево.

«Космічна подорож»

Виріжте з паперу кілька кіл різного розміру, розкладіть їх у довільному порядку. Запропонуйте дитині уявити, що кола – це планети, на кожній із яких є свої мешканці. Попросіть малюка вгадати назви планет, заселити їх різними істотами.

М'яко спрямовуйте уяву дитини, наприклад, висловіть припущення про те, що на одній планеті повинні жити тільки добрі створіння, на іншій – злі, на третій – сумні тощо.

Нехай малюк виявить фантазію і намалює жителів кожної планети. Вирізані з паперу, вони можуть «літати» один до одного в гості, потрапляти в різні пригоди, завойовувати чужі планети.

«Чарівна мозаїка»

Використовуються набори вирізаних із щільного картону геометричних фігур: кілька кіл, квадратів, трикутників, прямокутників різних величин.

Педагог роздає набори та каже, що це чарівна мозаїка, з якої можна скласти багато цікавого. Для цього треба різні фігурки, хто як хоче, додати один одному так, щоб вийшло якесь зображення. Запропонувати змагання: хто зможе скласти зі своєї мозаїки більше різних предметів та придумати якусь історію про один чи кілька предметів.

Щоб розвивати творчість дітей, педагог сам повинен бути творчим: постійно долати в собі інертність, шаблони та формальності у викладанні, прагнути відкриття та застосування нових методів у навчанні, форм творчого спілкування, самовдосконалюватись. Вихователю необхідно в ході професійного самовдосконалення розвивати в собі конструктивні особистісні установки, які допомагають дітям зберігати впевненість у своїй значущості, в цікавості своїх ідей та образів, у тому, що самостійні спроби та пошуки – це важливий і гідний поваги процес, корисний для саморозвитку особистості.

Принципи побудови роботи з розвитку креативних здібностей дітей:

1. Організація взаємодії педагога з дітьми на основі співробітництва та співтворчості.
2. Облік вікових та індивідуальних особливостей дитини.
3. Індивідуальний підхід та віра педагога в потенціал кожної дитини.

4. Повага до думки дитини, її особистісної позиції [2].

Отже, робота з дітьми в позашкільних закладах освіти з формування творчих (креативних) здібностей буде ефективнішою, якщо там беруть активну участь і батьки. Не викликає сумнівів, що саме формування творчих (креативних) здібностей у дітей допоможе нам «перетворити» кожну дитину на компетентну особистість, здатну адекватно мислити, відчувати й діяти в культурному суспільстві.

Форми роботи у групах з різними типами структурної організації творчих здібностей, проявів. Основне завдання арттерапії полягає у розвитку самовираження та самопізнання молодшого школяра.

Арттерапія включає ряд напрямів психологічної роботи, пов'язаних з творчістю – це ізотерапія, кольоротерапія, казкотерапія, музикотерапія, танцтерапія.

Ізотерапія – один із напрямків арттерапії, в якому психологічна робота пов'язана з використанням методів образотворчого мистецтва та передбачає можливість актуалізації психічних резервних можливостей, формування на їх основі адекватної поведінки завдяки творчій образотворчій діяльності. На заняттях застосовуються такі види образотворчої діяльності, як тематичне та вільне малювання; гра в ляпки, пуантилізм (точкове малювання), монотипія (відбитки рослин на папері); малювання долоньками, пальцями, кінчиками пальців; малювання способом розпилення, набризку, відбитком зі скла, симетричного складання паперу [2]; малювання крупною, нитками, губкою, жорстким пензликом точковим методом кінчиком пензлика, вугіллям, кольоровою крейдою, восковими олівцями та інше [1, с. 99].

На заняттях ізотерапії не потрібні художні здібності. Головне, щоб дитина через малюнок змогла зобразити внутрішній стан, відчуття, переживання, без акценту на художні чесноти. Отже, ізотерапія дає можливість дитині

змінити погляд на самого себе, набути впевненості у власних силах.

Кольоротерапія – метод психологічної корекції за допомогою кольору. У ході занять кольоротерапії формується гармонійний стан індивіда. Кольорова терапія стимулює уяву і пробуджує внутрішню здатність працювати з кольором на інтуїтивному рівні. На заняттях кольоротерапії використовуються такі способи й техніки: кольоропис, колірне моделювання музики, кольорознавство [1, с. 32], абетка фарб, поєднання кольору та форми, кольору та функції, кольору та фактури та інше.

Казкотерапія – психологічний метод арттерапії, що використовує метафоричні ресурси казки, які дозволяють розвинути творчі здібності, самосвідомість особистості та побудувати особливі довірчі, близькі стосунки з оточенням [4].

Тексти казок викликають в дітей віком інтенсивний емоційний резонанс. Казка дає можливість відреагувати значні емоції, виявити внутрішні конфлікти та труднощі. Для цього використовуються казки, або придумані психологом з урахуванням особливостей дитини, або підібрані таким чином, щоб зробити сприятливий вплив на дитину [3].

Варіантами роботи з казкою в початковій школі можуть бути: свята, театралізовані вистави, конкурси, шоу, літературно-художні заходи, виставки малюнків по казковим сюжетам, карнавал персонажів і т.д.

Музикотерапія – метод арттерапії, що використовує різноманітні музичні засоби для психолого-педагогічної корекції особистості, розвитку її творчих здібностей, інтелектуальної сфери, кругозору, активізації соціально-значущих якостей. Вид діяльності – виконання (вокальне, ансамблеве, хорове та на музичних інструментах), прослуховування музичних творів та їх фрагментів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Березова Л.В. Аналіз психологічних підходів до проблеми творчого мислення. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*. 2015. №2. С. 3–7.
2. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс, 2014. 200 с.
3. Бондаренко Г. Про формування творчої особистості молодшого школяра засобами слова. *Початкова школа*. 2015. №9. С. 22–24.
4. Соловйова О. П. Творчість як стиль життя: креативний підхід до вирішення проблем. *Практична психологія та соціальна робота*. 2013. №8. С. 21-23.
5. Творче мислення: поняття, стадії та програма розвитку : веб-сайт.
URL: http://allref.com.ua/uk/skachaty/Tvorche_mislennya:_ponyattya_stadiyi_ta_programa_rozvitku (дата звернення: 10.11.2023).